

Sygn. akt I ACa 1248/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jan Kremer
Sędziowie:	SSA Paweł Rygiel <u>SSA Piotr Rusin</u>
Protokolant:	st.prot.sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 28 grudnia 2012 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa B. W. i K. W.

przeciwko (...) S.A. w K.

o zapłatę i o stwierdzenie obowiązku złożenia oświadczenia woli ewentualnie o nakazanie usunięcia

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 5 marca 2012 r. sygn. akt I C 1052/09

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powodów solidarnie na rzecz strony pozwanej kwotę 2700 zł (słownie złotych: dwa tysiące siedemset) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

Sygn.akt IACa 1248/12

UZASADNIENIE

Powodowie B. W. i K. W. pozwem z dnia 30 czerwca 2008 r. zażądali zasądzenia od pozwanego -obecnie (...) S.A.- Oddział w K.- kwoty 70.000 zł. tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z ich nieruchomości w okresie od dnia 10 marca 1998 r. do 30 czerwca 2008 r., a po ostatecznym sprecyzowaniu stanowiska na rozprawie w dniu 27 czerwca 2011 r. o zasądzenie od pozwanego wnieśli o zasądzenie z tego tytułu kwoty 77.000 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia 10 marca 1998 r. do dnia zapłaty, o stwierdzenie obowiązku zawarcia przez stronę powodową umowy dzierżawy części nieruchomości powodów obejmującej grunt, na którym usytuowane są słup i instalacje energetyczne za zapłatą czynszu w wysokości po 1.550 zł. miesięcznie, a na wypadek nieuwzględnienia roszczenia o

stwierdzenie obowiązku zawarcia umowy zażądali nakazania pozwanemu usunięcia wymienionych wyżej urządzeń z ich nieruchomości.

Wnieśli też o zasądzenie kosztów procesu.

W uzasadnieniu powództwa podali, że od 10 marca 1998 r. są współwłaścicielami nieruchomości, na której posadowione są wymienione wyżej przesyłowe urządzenia energetyczne zajmujące pod liniami wysokiego napięcia obszar 450 m.kw. gruntu. Urządzenia te zostały zainstalowane jeszcze w latach siedemdziesiątych XX wieku kiedy właścicielem nieruchomości był poprzednik prawny powodów, ojciec powódki i teść powoda.

Poprzednik prawny strony pozwanej zajął grunt bez zgody, a nawet mimo sprzeciwu ówczesnego właściciela. Grunt ten od tego czasu poprzednicy pozwanego, a obecnie pozwany zajmują bez tytułu prawnego.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu podnosząc zarzut nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie, a także zarzut przedawnienia roszczenia pieniężnego o zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości za okres od 10 marca do czerwca 1998 r.

Wyrokiem z dnia 5 marca 2012 r. sygn..akt IC 1052/09 Sąd Okręgowy oddalił oba roszczenia główne oraz żądanie ewentualne i zasądził od powodów solidarnie na rzecz pozwanego kwotę 3.617 zł. tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy ustalił, że powodowie nabyli własność przedmiotowej nieruchomości od ojca powódki i teścia powoda na podstawie umowy darowizny z dnia 10 marca 1998 r. Na nieruchomości tej zainstalowano wymienione wyżej urządzenia przesyłowe nie pytając o zgodę właściciela w roku 1976. Ani Zakład Energetyczny, ani kolejni właściciele linii przesyłowej nie płacili za zajęcie nieruchomości stanowiącej obecnie własność powodów. Ani poprzedni właściciel, ani powodowie nie wnieśli w związku z tym do dnia 30 czerwca 2008 r. sprawy negatoryjnej, ani też o zapłatę za bezumowne korzystanie z cudzego gruntu. Decyzją z dnia 7 lutego 1994 r.

Urząd Wojewódzki w K. stwierdził, że poprzednik pozwanego - Zakład (...) w K. nabył z dniem 5 grudnia 1990 r. z mocy samego prawa użytkowanie wieczyste niezabudowanego gruntu stanowiącego własność Skarbu Państwa stanowiącego nieruchomość składającą się z działki nr. (...) o pow. 0,0800 ha. położonej w G. objętej (...). Na nieruchomości tej znajdują się urządzenia, do których podłączone są instalacje znajdujące się na nieruchomości powodów. Na podstawie dowodu z opinii biegłego Sąd Okręgowy ustalił, że wysokość wynagrodzenia za okres od 11 marca 1998 r. do końca 2006 r. wyniosłoby 5.976,90 zł.

Poczyniwszy powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że na skutek korzystania z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu właściciel urządzeń przesyłowych na nieruchomości powodów nabył prawo służebności przesyłu na tej nieruchomości przez zasiedzenie, przyjmując że objęcie w posiadanie zależne w zakresie odpowiadającym treści prawa służebności nastąpiło w złej wierze i jak twierdzą powodowie i ich poprzednik prawny w 1976 r., a nie wcześniej jak to zarzucał pozwany. Na skutek trzydziestoletniego posiadania w złej wierze pozwany nabył na mocy art. 172 k.c. prawo służebności przesyłu tej nieruchomości przez zasiedzenie najpóźniej do końca 2006 r. Posiadanie to polegało na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia w rozumieniu art. 292 k.c., a nieruchomością władnącą była nieruchomość w użytkowaniu wieczystym pozwanego na której zlokalizowane są urządzenia, do którego podłączone są urządzenia przesyłowe na nieruchomości powodów. Brak jest podstaw do przyjęcia, że przed zmianami ustrojowymi nie można było występować z roszczeniami o ochronę własności, dlatego że możliwości takie stwarzały przepisy obowiązujące w tym czasie Jak np. art. 222 & 2 k.c., czy art. 224 i następne k.c. Nabycie służebność przez zasiedzenie najpóźniej z dniem 1 stycznia 2007 r. sprawia, że od tej chwili pozwany uzyskał tytuł prawny do korzystania z nieruchomości powodów w zakresie w jakim władztwo to sprawuje, co wyklucza roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie za okres od 1 stycznia 2007 r. Roszczenie dotyczące okresu poprzedniego jest zaś przedawnione, gdyż od daty nabycia prawa służebności upłynął ponad rok, a przepis art. 229 & 1 w związku z art. 230 k.c. stanowi po upływie roku od dnia zwrotu rzeczy roszczenie właściciela przeciwko posiadaczowi (tutaj zależnemu) za korzystanie z rzeczy ulega przedawnieniu i stosownie do art.117 & 2 k.c. pozwany może uchylić się

od spełnienia świadczenia. Zwrot rzecz w postaci zaprzestania z korzystania z nieruchomości powodów co prawda nie nastąpił, ale na równi z nim należy traktować nabycie przez posiadacza skutecznego uprawnienia do władania rzeczą.

Nie może odnieść skutku żądanie ustalenia obowiązku zawarcia przez stronę pozwaną obowiązku zawarcia z powodami umowy dzierżawy terenu zajętego pod sporne urządzenia przesyłowe, gdyż obowiązek podjęcia czynności prawnej musi wynikać z innej czynności prawnej lub przepisu ustawy, a taka sytuacja w niniejszej sprawie nie zachodzi.

Uzyskanie prawa służebności wyklucza też roszczenie ewentualne o usunięcie spornych urządzeń. To żądanie nie może uwzględnione także w oparciu o art. 439 k.c. Powodowie co prawda powoływali się tutaj na zagrożenie dla swojej nieruchomości, ale w żaden sposób przesłanki z tego przepisu nie wykazali mimo obowiązku z art. 6 k.c., cofając dowód z opinii biegłego, mimo że wyjaśnienie istotnych okoliczności z tego punktu widzenia wymaga wiadomości specjalnych.

Sąd nie badał także okoliczności uzasadniających żądanie zniesienia służebności na podstawie art. 294 lub 295 k.c., gdyż roszczenia powodów oparte były na założeniu iż pozwanemu nie przysługują żadne prawa do korzystania z ich nieruchomości, a w szczególności służebność przesyłu, i rozpoznawanie sprawy w tym zakresie byłoby niedopuszczalne w świetle art. 321 & 1 k.p.c.

Dlatego też wszystkie dochodzone przez powodów roszczenia zostały oddalone jako bezzasadne.

O kosztach procesu, na które składają się -wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 3.600 zł. i opłata skarbową od pełnomocnictwa procesowego w wysokości 17 zł.

Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o art. 98 k.p.c.

W apelacji powodowie za pośrednictwem swojego nowego pełnomocnika wnieśli o zmianę zaskarżonego przez zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z ich nieruchomości lub o jego uchylenie i o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a w każdym razie o nieobciążanie ich kosztami postępowania apelacyjnego. Zarzucili naruszenie przez Sąd I instancji prawa materialnego przy stosowaniu przepisów o nabyciu służebności przez zasiedzenie i o przedawnieniu roszczeń pieniężnych, a zwłaszcza art. 229 k.c.

W odpowiedzi na apelację, pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie apelacji i o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Rozpoznając apelację, Sąd Apelacyjny zważył, następuje.

Apelacja nie może odnieść skutku.

Chybione całkowicie są zarzuty zgłoszone i piśmie procesowym zatytułowanym jako apelacja, Sąd I instancji wcale nie ustalił, że pozwany był posiadaczem samoistnym nieruchomości stanowiącej ich własność, a wcześniej ich ojca i teścia. Sąd Okręgowy ustala natomiast, że poprzednicy pozwanego, a następnie pozwany korzystał z części przedmiotowej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności, a więc jako posiadacz zależny w rozumieniu art. 336 k.c. in fine i w tym też tylko zakresie nabył przez zasiedzenie określone uprawnienie do korzystania z **cudzej** nieruchomości, a mianowicie prawo służebności przesyłu unormowane obecnie w art. 305 (1-4) k.c.

Także na gruncie stanu prawnego przed wprowadzeniem do polskiego systemu prawa cywilnego z dniem 3 sierpnia 2008 r. służebności przesyłu uprawnienie do tego rodzaju korzystania z nieruchomości miała charakter ograniczonego prawa rzeczowego w drodze stosowania wykładni per analogiam przepisu art. 145 k.c. o służebności drogi koniecznej. Samo przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że do nabycia takiego uprawnienia doszło nie może zostać podważone. Sąd przyjął najkorzystniejszą dla powodów wersję stanu faktycznego, a mianowicie że zajęcie nieruchomości nastąpiło w 1976 r. i brak było dobrej wiary po stronie posiadacza, do dnia 1 października 1990 r. nie upłynął dwudziestoletni okres posiadania w złej wierze wystarczający do nabycia prawa służebności przez zasiedzenie, a zatem prawo to zostało nabyte zgodnie z obecnym unormowaniem art. 172 & 2 k.c. dopiero po trzydziestu latach. Fakt korzystania przez

posiadacza z trwałego i widocznego urządzenia w postaci słupa energetycznego i linii przesyłowej był ewidentny, wobec czego spełniona była i przesłanka nabycia służebności przez zasiedzenie z art.292 k.c.

Sąd Okręgowy trafnie też przyjmuje, że według przepisów obowiązujących już w chwili wejścia na grunt ojca powódki i zainstalowania tam słupa energetycznego i urządzeń przesyłowych istniała możliwość wystąpieniem z roszczeniem negatoryjnym z art. 222 & 2 k.c., czy roszczeniami uzupełniającymi z art. 224 i nast. k.c. względnie innego unormowania prawnego korzystania z przedmiotowego gruntu, np. przez ustanowienie służebności, czy też umowne ustalenie zasad użytkowania części nieruchomości i ustalenie przy tym wynagrodzenia. Jest poza sporem, że z roszczeniami takimi przed wytoczeniem powództwa w niniejszej sprawie nikt nie wystąpił, a zatem przed upływem terminu zasiedzenia nie doszło do przerwania jego biegu w sposób przewidziany w art. 121 k.c. Trafne jest także i ugruntowane w praktyce sądowej stanowisko Sądu I instancji co do doliczania czasu posiadania przez Skarb Państwa.

Drugi problem dotyczy kwestii przedawnienia roszczenia o zapłatę za bezumowne korzystanie z nieruchomości. Jest rzeczą oczywistą, że z chwilą nabycia służebności przez zasiedzenie powodowie utracili takie roszczenie, gdyż pozwany uzyskał tytuł prawny do korzystania z ich nieruchomości. Dotyczy to okresu od 1 stycznia 2007 r.

Jeśli chodzi o żądanie wynagrodzenia za poprzedni okres to Sąd Okręgowy to roszczenie oddalił jako przedawnione na mocy art. 229 & 1 k.c. bo wniesione po upływie roku od dnia nabycia przez pozwanego skutecznego względem właścicieli roszczenia do korzystania z ich nieruchomości, które zdaniem Sądu I instancji należy potraktować tak jak wydanie rzeczy i od tej daty zacząć liczyć bieg terminu przedawnienia z art. 229 & 1 k.c.

Przyjęcie takiej podstawy tej części rozstrzygnięcia nasuwa jednak wątpliwości. Po Pierwsze jakkolwiek wynagrodzenie za bezumowne korzystania rzeczy nie jest roszczeniem okresowym, jak czynsz najmu czy dzierżawy, to jednak pozwany postawił zarzut przedawnienia tylko co części tego roszczenia, a mianowicie za czas od marca do końca czerwca 1998 r., a po drugie należy stwierdzić, jak to trafnie podnosi pozwany w odpowiedzi na apelację roszczenie o wynagrodzenie jako roszczenie uzupełniające związane jest ściśle z roszczeniem windykacyjnym lub negatoryjnym i przy pierwotnym nabyciu prawa przez dotychczasowego posiadacza wygasa. Nabycie służebności w drodze zasiedzenia jest właśnie jednym z pierwotnych sposobów nabycia, a więc bez obciążeń, wobec czego sięganie do instytucji prawnej przedawnienia jest bezprzedmiotowe z uwagi na wygaśnięcie wierzytelności, a nie przekształcenia jej w zobowiązanie naturalne, jak to ma miejsce w wypadku przedawnienia roszczenia stosownie do art. 117 & 2 k.c.

Dlatego i apelacja w części kwestionującej oddalenie roszczenia o zapłatę za bezumowne korzystanie z nieruchomości nie może odnieść skutku, aczkolwiek z inną argumentacją aniżeli przyjęta w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Poza tym w pełni należy zgodzić z motywami powołanymi przez Sąd Okręgowy za oddaleniem żądania o ustalenie obowiązku zawarcia umowy dzierżawy nieruchomości, czy alternatywnego roszczenia o usunięcie przedmiotowych urządzeń energetycznych.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie 1 sentencji na mocy art. 385 k.p.c.

Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wniosku powodów o zastosowanie względem nich art. 102 k.p.c. na wypadek oddalenia apelacji. Powodowie znali treść wyczerpującego uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego, który odniósł się do każdego ze zgłoszonych i modyfikowanych w toku procesu roszczeń, przytoczył stanowiska prawne obu stron, a poza tym znali treść opinii biegłego sądowego co do wysokości roszczenia za cały objęty żądaniem pozwu okres, a mimo to w apelacji domagali się zasądzenia z tego tytułu kwoty około dziesięciokrotnie wyższej, na co wskazuje podanie wartości przedmiotu zaskarżenia na k-499 i narazili w związku z tym pozwanego na koszty podjęcia obrony w postępowaniu apelacyjnym. Dlatego też trudno mówić o szczególnych okolicznościach sprawy w rozumieniu art. 102 k.p.c. Wobec powyższego Sąd II instancji przy rozstrzygnięciu o kosztach postępowania apelacyjnego zastosował zasadę odpowiedzialności za wynik sprawy i na podstawie art. 98 w związku z art. 391 & 1 k.p.c. zasądził solidarnie od powodów zwrot kosztów zastępstwa prawnego w tej fazie procesu w wysokości stawki minimalnej z & 6 pkt. 6 w związku z & 12 ust. pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za

czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.Nr.163 , poz.1349 ze zm.).